

ap
12/10-94

Harald Ofstad

Filosofen, professor Harald Ofstad er død, 73 år gammel. Han bisettes i Oslo i dag.

Et langt og begivenhetsrikt liv i refleksjon og handling er bragt til ende.

Det finnes grovt sett to typer filosofer: filosofer for filosofene og filosofer for torvene. Skillet er ikke skarpt, for filosofene på torvene må være trygt forankret i sin profesjonalitet.

Det var Harald Ofstad. Hans doktorgrad på 800 sider om viljens frihet, «An Inquiry into the Freedom of Decision» (1961), tok opp et klassisk tema innen tenkningens historie: Hva vil det si å hevde at vi har frihet til å velge? Ofstads angrepsmåte uttrykte kjernen i hans temperament: Han søkte avklaring gjennom en nitid analyse av språklige uttrykks mangetydighet. Her sto Ofstad i lyskretsen fra miljøet rundt Arne Næss, med dets kraftfulle blanding av semantisk analyse og samfunnsstudier.

Men Harald Ofstad var noe mer enn en skarpsindig fagfilosof. Han gikk på sokratisk vis ut på torvene – uten sidehensyn, omsvøppløst. Kanskje vil offentligheten huske ham best for hans pågående angrep på Torkild Hansen etter hans Hamsunbok i 1978. Ofstad ville avkle alle forsøk på å skjule det han så som menneskeforakten i Hamsuns verdiprofil. Slik var Harald Ofstad kompromissløs. Han sto for en humanistisk moral, og var hele livet opptatt av de gyldighetsproblemer den etiske fordring reiser. Slik ble hans kritiske analyse rettet mot det åndsmiljø han kom til å møte som professor i praktisk filosofi i Stockholm fra 1955, Uppsala-filosofenes verdinihilisme og senere mot den annen etisk hovedretning, utilitarianismen, nyttefilosofien.

Mot disse retninger satte han opp en konsekvent humanistisk moral knyttet til absolutte verdier som livets ukrenkelighet og solidaritet med svake. Han så likegyldighet og maktarroganse som de fremste trusler mot menneskelighet i dagens verden. «Verden regjeres av ledere uten selvinnsikt, og

følgelig uten behov for å bearbeide sin destruktivitet,» skrev han i 1988. Mest provokatorisk ble han i spørsmålet: Vant Hitler krigen? Ofstad så seg rundt i verden og så maktdyrkelse, styrkedemonstrasjoner, institusjonalisert rasisme og moralsk likegyldighet, verdier han mente å kunne føre tilbake til nazismen, bare i avbleket form.

Med sin hustru Erna utga han i 1961 artikkelsamlingen «Valg og verdi» som et bevisst forsøk på å drøfte humanistisk etikk i møtet med hverdagsproblemer. Jeg vet den boken har betydd mye for mange mennesker. De samme temaer forfølges i hans senere forfatterskap, f.eks. i artikkelsamlingen «Ansvar og handling» (1980). I denne rollen som filosof for den offentlige samtale faller tankene naturlig på parallellen til John Dewey i USA eller Bertrand Russell i Storbritannia – alle den offentlige samtalsens filosofer ved siden av det fagfilosofiske forfatterskap. Og han ble vår fremste nordiske filosof, en brobygger mellom norsk og svensk filosofi. Etter ham i Stockholm har det grodd opp et bredt miljø for etikk og moralfilosofi der.

Det var likevel analysen av nazismen som kom til å bli Harald Ofstads fremste politisk-filosofiske bidrag. Ofstad så nazismen ikke bare som en dramatisk nihilistisk benektelse av den vestlige humanitetsidé, men som en grotesk videreføring av trekk som sitter dypt i den samme kulturkrets. Dette er temaer som i dag er videreført av andre, f.eks. sosiologen Zygmunt Baumann og historikeren Richard Rubenstein i deres analyser av det nazistiske jødemord som utvetydig *moderne* overgrep. Den detaljerte analysen av nazismens normer og vurderinger i «Vår forakt for svakhet» (1971) vil bli stående som en uhyggelig, men ytterst klargjørende analyse av Europas mørke underside.

Vi kommer til å savne Harald Ofstads stemme i vår egen søken etter å gripe verden.

BERNT HAGTVET

